

آزمون تشریحی ادبیات (۲)

۲۰ نمره

زمان: ۹۰ دقیقه

رشته: علوم تجربی

پایه یازدهم

مباحث نیمسال دوم

دفترچه سوالات

سؤالات		ردیف
قلمرو زبانی (۷ نمره)		
۰/۲۵	عبارت «فریاد بلند، به‌ویژه برای ترساندن یا اخطار کردن» در توضیح کدام واژه آمده است؟ الف) نفیر ب) صفیر پ) غو ت) نهیب	۱
۰/۲۵	کدام واژه جزء معانی کلمهٔ مشخص شده نیست؟ «اگرچه ملالت به کمال رسیده باشد اهمال جانب من جایز نشمری» (خستگی جسمی و روحی، آزدن، به ستوه آمدن)	۲
۰/۵	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف) زان جا به جولان، تا خط لبنان برانیم. ب) عندلیب انجمن اُنس ما محسوب می‌شد.	۳
۱	املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) به حشرم بده نامه در دست راست ز (حولم / هولم) در آن روز بی‌باک کن ب) (غضنفر / قضنفر) بزد تیغ بر گردنش درآورد ای پای، بی‌سر تنش پ) سیاد پیش آمد و جال باز کشید و حبهٔ (بینداخت / بیانداخت) و در کمین بنشست. ت) حق این نعمت تندرستی که باز یافتیم، لختی (گذاره / گزارده) باشیم.	۴
۰/۷۵	در گروه واژگان زیر، «غظ‌های املائی» را بیابید و شکل صحیح آن‌ها را بنویسید. حذت و شدت - غلا و کمین - تعزیه و مرثیه - حرب و نزاع - خالیگر و آشپز - غراضه و پاره - سرسام و هذیان - خوار و زبون - کراهیت و ناپسندی	۵
۰/۲۵	در کدام عبارت، «غلط املائی» وجود دارد؟ الف) از مجموع بچه‌های علاقمند و خوش صدا گروه سرودی تشکیل دادم. ب) به عزت و ذوالجلالی حق که مرا مبر که من طاقت قرب ندارم. پ) به منزلهٔ شیر آغوز بود برای طفل که پایهٔ عضله و استخوان بندی او را می‌نهد. ت) تجسمی است از خواهی اهریمنی و بیداد و منش خبیث.	۶
۰/۵	در هر گزینه، نوع «وابستهٔ پیشین» به کار رفته در متن را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) در جبههٔ بیرون، شجاعت کارسازتر است و در این یک درایت. (صفت شمارشی / صفت اشاره) ب) عباس میرزا بعد از چند سال حضور در تبریز، خود را برای شرکت در مراسم سلام نوروزی شاه، به تهران رسانده بود. (صفت مبهم / شاخص)	۷
۰/۲۵	در بیت زیر، نقش دستوری گروه «درخت ارغوانی» چیست؟ سحر دیدم درخت ارغوانی کشیده سر به بام خسته‌جانی	۸
۰/۵	در کدام گزینه، نقش دستوری واژه‌های مشخص شده به ترتیب درست است؟ ای کعبه به داغ ماتمت نیلی‌پوش وز تشنگی‌ات فرات در جوش و خروش جز تو که فرات رشحه‌ای از یم توست دریا نشنیدم که کشد مشک به دوش الف) نهاد - متمم - نهاد - نهاد ب) منادا - متمم - متمم - مفعول پ) نهاد - مسند - نهاد - مفعول ت) منادا - مسند - نهاد - مفعول	۹
۰/۲۵	در شعر «اوست که عادل مطلق است، و خوان عدل خود را بر همگان گسترده» زمان دقیق فعل جملهٔ مشخص شده را بنویسید.	۱۰
۱	در عبارت زیر واژه‌هایی را که در نقش «صفت‌های بیانی» به کار رفته‌اند، بیابید و «نوع هریک» را بنویسید. «ابدأ توجّهی به ماجرای شروع شده نداشتم. بی توجّهی من و اینکه با نگاه‌ها هیچ اضطرابی نشان ندادم، معلّم را در ظن خود تقویت کرد. یقین شد که من بازی جدیدی درآورده‌ام.»	۱۱

ردیف	سؤالات
۱۲	درمورد بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. به حرص از شربتی خوردم مگیر از من که بد کردم الف) از چند جمله تشکیل شده است؟ ب) پیوندهای وابسته‌ساز را بنویسید.
۱۳	در عبارت «مولانا عذرشان را پذیرفت و فرزند خود، سلطان ولد را به طلب شمس روانه دمشق کرد» الف) چه نوعی از «نقش تبعی» دیده می‌شود؟ ب) نقش ضمیر پیوسته را بنویسید.
۱۴	کدام بیت به «شیوه بلاغی» است؟ الف) شغال نگون بخت را شیر خورد ب) بیا عاشقی را رعایت کنیم پ) به عصیان سراپای آلوده‌ام بماند آنچه روباه از آن سیر خورد ز یاران عاشق حکایت کنیم سراپا ز آلودگی پاک کن
قلمرو ادبی (۵ نمره)	
۱۵	در بیت «به رقصی که بی پا و سر می‌کنند / چنین نغمه عشق سر می‌کنند» کاربرد واژگان قافیه سبب خلق کدام آرایه ادبی شده است؟
۱۶	آرایه مناسب موارد مشخص شده را بنویسید. الف) بیداری زمان را با من بخوان به فریاد / و مرد خواب و خفتی / رو سر بنه به بالین، تنها مرا رها کن ب) ای داور زمانه، ملوک زمانه را پ) چو غلتید در خاک آن ژنده فیل جز بر ارادت تو مسیر و مدار نیست بزد بوسه بر دست او، جبرئیل
۱۷	در کدام عبارت، واژه «دم» مجاز است؟ الف) روح را خاک نتواند مبدل به غبارش سازد زیرا هر دم به تلاش است تا که فرا رود. ب) هر نفسی را دو نعمت است؛ دم فرو دادن و برآمدنش.
۱۸	زمینه حماسه بیت «همی بر خروشید و فریاد خواند / جهان را سراسر سوی داد خواند» چیست؟
۱۹	آرایه ادبی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) وادی پر از فرعونیان و قبطیان است / موسی جلودار است و نیل اندر میان است (اغراق، تلمیح) ب) درفشان لاله در وی چون چراغی / ولیک از دود او بر جانش داغی (حسن تعلیل، حس آمیزی) پ) کنار نام تو لنگر گرفت کشتی عشق / بیا که یاد تو آرامشی است طوفانی (جناس، پارادوکس) ت) بروید ای حریفان، بکشید یار ما را / به من آورید آخر، صنم گریزیا را (استعاره، تشبیه)
۲۰	نویسنده «پرنده‌ای به نام آذریاد» است و این داستان از نظر زاویه دید است.
۲۱	از میان آثار زیر، کدام یک «منظوم» است؟ الف) مرصاد العباد (ب) روزها (پ) روضه خلد (ت) تحفة الحرار
۲۲	نام کدام شاعر برای پر کردن جای خالی مناسب است؟ «آقای شاعر، لطفاً در همین مجلس، بالبداهه از تقلید کرده، شعری در مدح گیوه من بگویند.» الف) مولوی (ب) امیر معزی (پ) حمیدی شیرازی (ت) سعدی
۲۳	«شلواریهای وصله‌دار» اثر کیست؟
۲۴	مصراع دوم بیت زیر را بنویسید. کنم جان خود را فدای وطن
۲۵	با توجه به شعرهای حفظی در هریک از ابیات زیر، برخی واژه‌ها جابه‌جا شده‌اند؛ آنها را در جای خود قرار دهید. الف) مرا اوج عزت در افلاک توست ب) صبح بی تو رنگ بعد از ظهر یک آدینه دارد به چشمان من خاک تو کیمیاست مهربانی بی تو حتی حالتی از کینه دارد

ردیف	سؤالات
قلمرو فکری (۸ نمره)	
۲۶	با در نظر گرفتن شعر زیر، گوته دلیل ارزشمند بودن خود را چه می‌داند؟ «بگذار بر پشت زین خود معتبر بمانم، تو در کلبه و خیمه خود باز بمان»
۲۷	در عبارت «طلبه جوان، قدری به همه سو خمید و رفت تا باز برف‌های نکوبیده را بکوبد» قسمت مشخص شده به چه مفهومی اشاره دارد؟
۲۸	از بیت زیر، کدام مفهوم برداشت می‌شود؟ «کزین پس به کنجی نشینم چو مور / که روزی نخوردند پیلان به زور» الف) تواضع و فروتنی ب) تلاش نکردن پ) ناامیدی ت) گوشه‌نشینی و انزوا
۲۹	در این بخش از متن «قاضی بست»، منظور از موارد مشخص شده به ترتیب چه کسانی است؟ «گفت زندگانی خداوند دراز باد؛ حال خلیفه دیگر است که او خداوند ولایت است و خواجه با امیر محمود به غزوها بوده است و من نبوده‌ام»
۳۰	در بیت «در آن تاریک شب می‌گشت پنهان / فروغ خرگه خوارزمشاهی» چه چیزی پیش‌بینی شده است؟
۳۱	مقصود از قسمت‌های مشخص شده چیست؟ الف) از حکمت ربوبیت به سر ملایکه فرو می‌گفت. ب) خروشید کای پایمردان دیو بریده دل از ترس گیهان خدیو
۳۲	مفهوم بیت «بیا با گل لاله بیعت کنیم / که آله‌ها را حمایت کنیم» دعوت به چیست؟
۳۳	شعر زیر چه پیامی دارد؟ چو شیر خدا راند بر خصم، تیغ به سر کوفت شیطان دو دست دریغ پرید از رخ کفر در هند رنگ تپیدند بت خانه‌ها در فرنگ
۳۴	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. الف) زود در بریدن بندها ایستاد ب) دایی جان در تجدد افراط داشت. پ) باید که همگنان استخلاص یاران را مهم‌تر از تخلص خود شناسند. ت) بیامد به دشت و نفس کرد راست پس آن گه باستاد هم‌رمز خواست ث) نباشم بدین محضر اندر گوا نه هرگز براندیشم از پادشا ج) لبریز می‌شدم. سراجۀ ذهنم آماس می‌کرد. چ) کدام دانه فرو رفت در زمین که نرُست چرا به دانۀ انسانت این گمان باشد؟ ح) مردمی که به خانه‌های تاریک و بی‌دریچه عادت کرده‌اند، از پنجره‌های باز و نورگیر، گریزان هستند.
دانش اندر دل چراغ روشن است وز همه بد بر تن تو جوشن است (رودکی) «تندرست و شادمان باشید.»	
طراح سوالات: امیر افضلی	
جمع نمرات: ۲۰ نمره	

پاسخنامه تشریحی ادبیات «۲»

۲۰ نمره

زمان: ۹۰ دقیقه

رشته: علوم تجربی

پایه دوازدهم

مباحث نیمسال دوم

دفترچه پاسخ

سؤالات		ردیف
قلمرو زبانی (۷ نمره)		
۰/۲۵	الف) نفیر: صدای بلند، فریاد (درس ۱۲) ب) صفیر: صدای بلند و تیز (درس ۵) پ) غو: فریاد، بانگ و خروش، غریو (درس ۱۲) ت) نهیب: فریاد بلند، به ویژه برای ترساندن یا اخطار کردن (درس ۵)	۱
۰/۲۵	ملالت: آزرده‌گی، به ستوه آمدن، ضعف و خستگی جسمی و روحی (درس ۱۵)؛ «آزردن» به معنای آزار و اذیت رساندن است و جزء معانی «ملالت» نیست.	۲
۰/۵	الف) جولان: تاخت و تاز (درس ۱۰) ب) عندلیب: بلبل، هزارستان (درس ۹)	۳
۱	الف) در آن روز، از هول (ترس، هراس) من را بی‌باک کن. (نیایش) ب) غضنفر به معنای شیر است و به همین صورت نوشته می‌شود. (درس ۱۴) پ) فعل‌هایی مانند «بینداخت، بینگارد، بیفکند» که از «آنداختن، انگاشتن، آفکندن» ساخته شده‌اند به همین صورت نوشته می‌شوند و «بینداخت، بینگارد، بیافکند» غلط است. (درس ۱۵) ت) حق، گزارده می‌شود یعنی به جا آورده و ادا می‌شود. (درس ۲)	۴
۰/۵	قُلا: کمین؛ فلا کردن: کمین کردن، در پی فرصت بودن (درس ۱۶) - خوالیگر: آشپز (درس ۱۲) - واژه «قراضه» در واژه‌نامه درس ۲ برای معنی «زر پاره» به کار رفته است: زر پاره: قراضه و خرده زر، زر سکه شده	۵
۰/۲۵	در عبارت «الف»، املای «علاقه‌مند» به همین صورت درست است. (درس ۹)	۶
۰/۵	الف) «این» در گروه «این یک» وابسته پیشین از نوع صفت اشاره و «یک» هسته است. (درس ۵) ب) «چند» در گروه «چند سال» وابسته پیشین از نوع صفت مبهم و «سال» هسته است. دقت کنید که در «عباس میرزا»، «میرزا» وابسته پیشین نیست و صرفاً «شاخص» است. (درس ۵)	۷
۰/۲۵	من سحر دیدم [که] درخت ارغوانی سر به بام خسته جانی کشده. چه کسی یا چه چیزی سر به بام خسته جانی کشیده؟ درخت ارغوانی. نتیجه می‌گیریم که این گروه در نقش «نهاد» است. اما مفعول فعل «دیدم»: چه چیزی را (چیو) دیدم؟ اینکه «درخت ارغوانی کشیده سر به بام خسته جانی» را دیدم؛ کل این جمله مفعول فعل «دیدم» است.	۸
۰/۵	ای [کسی که] [منادا حذف شده، کعبه (نهاد) به داغ ماتمت نیلی پوش [است] و از تشنگی تو، فرات در جوشی و خروشی (مسند) [است].] جز تو که فرات (نهاد) رشحه‌ای از یم تو است، نشنیدم که دریا، مشک (مفعول) را بر دوش بکشد.	۹
۰/۲۵	«گسترده است» فعل این جمله و در زمانی «ماضی نقلی» است. اما اگر کسی به اشتباه «گسترده» را مسند و «است» را فعل در نظر بگیرد با این توضیح متوجه اشتباه خود می‌شود: این جمله مفعول دارد (خوان عدل خود را)؛ فعل «است» که مفعول‌پذیر نیست و نمی‌تواند فعل اصلی این جمله باشد پس در نتیجه فعل از مصدری مفعول‌پذیر (گسترده) ساخته شده است: گسترده است.	۱۰
۱	ماجرای شروع شده: «شروع شده» صفت بیانی و نوع آن مفعولی است. بازی جدیدی = بازی‌ای جدید: «جدید» صفت بیانی و نوع آن مطلق است.	۱۱
۰/۷۵	جمله‌ها: ۱- به حرص شربتی خوردم ۲- از من مگیر ۳- بد کردم ۴- بیابان بود ۵- تابستان [بود] ۶- آب سرد [بود] ۷- استسقا [بود]	۱۲
۰/۵	الف) «سلطان ولد» بدل از «فرزند خود» است. ب) عذرشان = عذر آن‌ها؛ ضمیر پیوسته «شان» مضاف‌الیه است زیرا می‌توانیم بعد از جدا کردن و ساده‌سازی جمله، پشت آن، کسره (ب) بگذاریم. توجه: مراقب باشید که مضاف‌الیه بعد از مفعول را به اشتباه مفعول در نظر نگیرید؛ در این گروه «عذر» مفعول است.	۱۳
۰/۲۵	در مصراع اول بیت «الف» مفعول بر نهاد مقدم شده و بلاغی است. به این صورت عادی می‌شود: شیر شغال نگون بخت را خورد	۱۴

ردیف	سؤالات
قلمرو ادبی (۵ نمره)	
۱۵	سر و سر قافیۀ این بیت هستند و جناس همسان دارند. سر در مصراع اول عضوی از بدن و در مصراع دوم به معنی «آغاز» است (نغمۀ عشق را آغاز می کنند)
۱۶	الف) محمدرضا شفیعی کدکنی از این بیت مولوی تضمین کرده است: رو سر بنه به بالین تنها مرا رها کن / ترک من خراب شبگرد مبتلا کن (درس ۸، صفحه ۷۳) ب) در این بیت، از واژه «ارادت» دو معنای متفاوت برداشت می شود: ۱- اختیار و اراده ۲- علاقه و دوست داشتن (درس ۱۱، صفحه ۹۲) پ) زنده فیل استعاره از عمرو است. (درس ۱۴، صفحه ۱۱۲)
۱۷	در عبارت «الف» واژه «دم» مجاز از لحظه است اما در «ب» منظور، دم و بازدم است و معنای حقیقی خود را دارد.
۱۸	اینجا خروشیدن و دادخواهی کاوه و دعوت مردم به قیام علیه ظالم، زمینه قهرمانی است.
۱۹	الف) تلمیح به داستان حضرت موسی و فرعون ب) شاعر علت سیاهی درون گل لاله را دود چراغ دانسته است. پ) آرامش طوفانی پارادوکس دارد. ت) صنم استعاره از معشوق است.
۲۰	پرنده‌ای به نام آذرباد نوشته ریچارد باخ و ترجمۀ خانم سودابه پرتوری است. زاویه دید آن را سوم شخص می دانیم زیرا یک نفر از بیرون، با ضمائر سوم شخص (او / آنها) داستان را روایت می کند.
۲۱	تحفة الاحرار سروده جامی و به نظم است. از این منظومه، شعر «زاغ و کبک» را در درس دوم خوانده‌اید.
۲۲	امیر معزی به مدیحه‌سرایی برای شاهان و حاکمان معروف است و برای همین، گوینده می خواهد که «آقای شاعر» از «امیر معزی» تقلید کند و در مدح گیوه شعری بسراید. (درس نهم، صفحه ۸۳)
۲۳	شلواری‌های وصله‌دار نوشته رسول پرویزی است.
۲۴	کنم جان خود را فدای وطن که با او چنین است پیمان من
۲۵	الف) مرا اوج عزت در افلاک توست به چشمان من کیمیا خاک توست ب) صبح بی تورنگ بعد از ظهر یک آدینه دارد بی حتی مهربانی حالتی از کینه دارد
قلمرو فکری (۸ نمره)	
۲۶	بر پشت زین بودن نقطه مقابل در کلبه و خیمه ماندن است. اولی به معنای سفر کردن و یک جا نماندن است و گوته این را دلیل معتبر (محترم و ارزشمند) شدن خود می داند.
۲۷	وقتی برف سنگینی روی زمین بنشیند، اولش برف‌ها نکوبیده و راه رفتن دشوار است. اولین نفرات به‌سختی مسیر را باز می کنند و افراد پشت سر راحت‌تر گام بر می دارند. با توجه به متن، طلبۀ جوان پا در راه دشوار مبارزات سیاسی می گذارد و مسیری را برای دیگران باز می کند.
۲۸	منظور بیت این است که روزی به خواست خداوند می رسد و تلاش و قدرت بنده عامل برخورداری نیست پس نباید تلاش کرد.
۲۹	منظور از خداوند، سلطان مسعود غزنوی است و خواجه، مخاطب قاضی بس است یعنی بونصر است.
۳۰	خرگه مجاز از قدرت و پادشاهی است. پنهان شدن فروغ خرگه خوارزمشاهی یعنی نابودی و سقوط این سلسله
۳۱	الف) الهامات غیبی به باطن و قلب و دل ملایکه وارد می شود. ب) «پایمردان دیو» در واژه‌نامه درس دوازدهم: دستیاران حکومت، توجیه‌کنندگان حکومت بیداد
۳۲	لاله و آلاله اشاره به شهیدان و آرمان‌های شهدا دارد و بیت به وضوح می گوید که «آلاله‌ها را حمایت کنیم»؛ یعنی راه شهدا را ادامه دهیم و از آرمان‌های آن‌ها دست نکشیم و پاسدار خون شهدا باشیم.
۳۳	شیطان و بت خانه‌های فرنگ از این اتفاق ناراحت و مضطرب هستند و این بیانگر شکست باطل و کفر و پیروزی حق و ایمان است.

	سؤالات	ردیف
۰/۲۵	الف) زود شروع به بریدن بندها کرد (۰/۲۵)	۳۴
۰/۲۵	ب) دایی جان بیش از حد، اهل نوگرایی و روشنفکری بود. (۰/۲۵)	
۰/۵	پ) باید همگی رهایی یاران را (۰/۲۵) مهم‌تر از آزادی خود بدانند. (۰/۵)	
۰/۵	ت) به دشت نبرد آمد و نفس عمیق کشید یا نفس تازه کرد (۰/۲۵) آنگاه ایستاد و حریف طلبید (۰/۲۵)	
۰/۵	ث) این استشهادنامه را امضا نمی‌کنم/ به درستی این استشهادنامه شهادت نمی‌دهم (۰/۲۵) هرگز از پادشاه نمی‌ترسم. (۰/۲۵)	
۰/۵	ج) سرشار از دانسته‌های جدید می‌شدم / بسیار ذوق‌زده می‌شدم (۰/۲۵) ذهن کوچکم ورم می‌کرد یا گنجایش پیدا می‌کرد (۰/۲۵)	
۰/۵	چ) هر دانه‌ای که در زمین فرو رفت یا کاشته شد، دوباره رویید (۰/۲۵) چرا گمان می‌کنی که انسان بعد از به خاک سپرده شدن زندگی‌اش	
۰/۵	تمام می‌شود؟ یا چرا معاد و دوباره زنده شدن در جهان آخرت را باور نداری؟ (۰/۲۵)	
۱	ح) مردمی که سنت‌های کهنه و قدیمی عادت کرده‌اند (یا اشاره به کهنه‌پرستی) (۰/۲۵) از علوم جدید و مدرن شدن و دانایی فراری هستند (و یا اشاره به سخت بودن ترک عادت) (۰/۲۵)	